

B. c. D.

It.

DISPUTATIO THEOLOGICA

POENITENTIA,^{De}

Quam,

PRÆSIDE
RECTORE MAGNIFICO,

VIRO

SUMME REVERENDO AMPLIS-
SIMO atq; EXCELLENTISSIMO,

DN. JOHANNE Deuffschmann /
DOCTORE THEOLOGO, ET DE ECCLESIA ORTHO-
DOXA MERITISSIMO, SS. THEOL. PROFESS. PUBL. LONGE
CELEBERRIMO, NEC NON ALUMNORUM
ELECTORALIUM EPHORO

GRAVISSIMO,

DN. Patrono, ac Promotore Suo Optimo,
omniq; observantiæ cultu ætatèm
Devenerando;

Publicè defendet

RESPONDENS,

M. AUGUSTINUS Glader /

Prato - Vallens. Misnicus,

Die April. ANNIM DC LXXXIII.

Habebitur

IN AUDITORIO THEOLOGORUM.

WITTENBERGÆ, Typis Viduæ Augusti Brüningh.

VIRO
Summè Reverendo, Magnifico, atq; multò
Excellentissimo,
DN.D.SAMUELI BENEDICTO
CARPZOVIO,
Theologo Consummatissimo, & de Ecclesia
thodoxa Meritissimo, Ecclesiae Dresdensis & vicinarum Superintendenti
longè Celeberrimo, Protosynedrii Electoralis Ecclesiastici
Assessori Gravissimo & undiqvaq;
Spectatissimo,

DNO Patrono ac Promotori Suo Maximo,
devotissimaq; animi submissione ætatem

Colendissimo atq; Observantissimo;

Ut Et

VIRO
Pl. Reverendo, Amplissimo atq; Præcellen-
tissimo,

DN. M. PAULO FRIDERICO

Sperling /

Aulæ Saxonicae Ecclesiastæ optimè Merito,

Vigilantisimoq;

DN. Fautoriac Evergetæ Suo Optimo &

omni honoris cultu æviternum Suspicio arg,

Devenerando,

Hanc disputationem ceu σύμβολο debitæ observantia
ultrō dat, dicat & consecrat

R

In Nomine Iesu!
METHODICÆ REPETITIONIS
AUGUSTANÆ CONFESSIONIS,
DISPUTATIO XX. QVÆ PRIOR
EX ARTICULO XII.
DE POENITENTIA,
Quam
P R A E S E S
JOHANNES Deutschmann/ D.
P.P. & p.t. Academiæ Rector.
ET RESPOND.

M. AUGUSTINUS FLADER,

Pratovalens. Misn.

In Auditorio Majori d. Martii proponent.

ARTICULUS XII. DE POENITENTIA.

Thesis Confessionis.

DE Pœnitentiæ docent, quod lapsis post Baptismum contingere possit remissio peccatorum quoctunque tempore, cum convertuntur. Et quod Ecclesia talibus redeuntibus ad pœnitentiam absolutionem impetrari debeat.

Constat autem pœnitentia proprie his duabus partibus, Altera est, contritio, seu terrores incusssi conscientiæ, agnito peccato. Altera est, fides, quæ concipitur ex Evangelio, seu absolutione, & credit propter Christum remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat. Deinde sequi debent bona opera, quæ sunt fructus pœnitentiæ.

Damnant Anabaptistas, qui negant, semel justificatos posse amittere Spiritum Sanctum. Item, qui contendunt, quibusdam tantam perfectionem in hac vita contingere, ut peccare non possint. Damnantur & Novatiani, qui nolebant absolvere lapsos post Baptismum redeuentes ad pœnitentiam. Rejiciuntur & isti, qui non docent remissionem peccatorum per fidem contingere, sed jubent nos mereri gratiam per satisfactiones nostras.

A

EXE.

EXEGESIS.

I.

Duo dari *Laporum media*, superioris Disputationis *tb. 3.* fuit expositum, alterum *Confessio*, alterum *Pœnitentia*, juxta Confessionem Augustanam, appellatur. Exposito vero priori, nim *Confessione*, nunc ad alterum, quod *Pœnitentia* vocatur, nos convertimus: Hæc enim in *articulo XII.* proponitur.

2. Agit autem Articulus hic *de pœnitentia* (1.) propter *antecedentia*, tum *Mediata*, nim. *ipsa Sacra menta*, quia naturam *Sacramentorum* art. *IX. de Baptismo*, & Art. *X. de Cæna Domini*, declaravit, usum autem *Sacramentorum* seqq. explicare satagunt: ad usum autem *Sacramentorum* legitimum doctrina *de pœnitentia* pertinet, cum sacramentis sine verâ *pœnitentiâ* salutariter uti non possumus: Tum *immediatum*, nim. *Confessionem*, de qua proximo Art. *XI.* doctrinam orthodoxam notaverat A. C. quia *confessio* sine vera *pœnitentia* non est *confessio*, sed *confusio*; dum coram Deo non *gratiam*, sed *iram*, non *gloriam*, sed *ignominiam*, non *præmia*, sed *pœnas* consequimur. Unde doctrina *de Pœnitentia Confessioni* statim erat subjungenda. (2.) propter *consequentia*, tum *immediatum*, quia necessario pertinet ad salutarem *sacramentorum* usum vera *pœnitentia*, neque quicquam *sacramenta* sine vera *pœnitentia* profundunt: imo sumuntur in judicium *sacramenta*, nisi precedat legitima per veram *pœnitentiam* præparatio, debita vitæ nostræ probatio I. Cor. XI. 28. Unde scribit B. Mentz. Recte h. l. (de *pœnitentia* doctrina) proponitur: quia sine vera *pœnitentia* & fide *sacra Domini cæna* non potest salutariter usurpari. Tum *mediata*, quia Artic. 14. 15. & 16. de specialibus, ad certum statum pertinentibus, agitur; sicut enim priores duo statum *Ecclesiasticum* concernunt, ita postremus *ordinis politici* doctrinam proponit: sed *pœnitentia* non pertinet ad certum statum, sed omnibus hominibus, omnibus statibus, debet esse communis, cum omnes *pœnitentiae* simus debitores, unde *Pœnitentia* doctrina inter generalia capita locum occupare debebat.

3. Conjugitur autem doctrina *de Pœnitentia* cum doctrina
de

de *Confessione* (1.) quia utraque lapsorum dicitur esse medium, sicut superiori *Disputatione* fuit probatum. (2.) *Quia* maximè cognati sunt articuli. Postquam, inquit B. Grauerus p. 2. p. 186. in XI. Art. actum est de *Confessione*, optimo jure jam agitur de pœnitentia: siquidem cognati sunt articuli, ut *Confitentium* sit pœnitentia, & pœnitentium *Confessio*. B. Mentzer. *Cognatus est hic articulus* (de Pœnitentia) *superiori* (de *Confessione*.) (3.) *Quia* *Confessio* sine vera pœnitentia non est sincera, sed hypocrita: ideo juxta veræ pœnitentiæ statum est instituenda. (4.) *Quia* juxta *Papistas Confessio* pars est essentialis pœnitentiæ, unde rectissimè καὶ ἀνθρώπῳ etiam cum *confessione Pœnitentia* conjungitur.

4. Quod autem *Pœnitentiam Confessione posteriorēm* fecerunt, non factum (1.) ex ordine naturæ, quia natura *Confessio* posterior est *pœnitentia*, cum veram *pœnitentiam* non præcedat, sed sequatur *Confessio*, sicut etiam experientia hoc confirmat, & de confessione divina etiam David comprobat *Psal. XXXII.* ubi veræ pœnitentiæ indicia certissima præmittit v. 1. 2. 3. 4. Deinde de *Confessione* subjungit v. 5. 6. *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi: Dixi; Consitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem precati mei.* (2.) Non ex ordine dignitatis, quia *Pœnitentia*, etiam juxta *Papistas*, ceu totum sacramentum, parte sua dignior est: & juxta orthodoxos, cum *Ecclesiastica Confessio*, sit saltem signum, & adjunctum veræ pœnitentiæ, nemo *Confessionem* illam *Pœnitentia* digniorem affirmabit. (3.) non ex ordine causalitatis, quia *Confessio* non est causa *pœnitentiæ*, sed è contra potius *Pœnitentia* causa *Confessionis*. (4.) Non ex ordine necessitatis, quia *Pœnitentia* semper in usu Sacramentorum est necessaria: hoc autem de *Confessione*, præsertim *Ecclesiastica*, vel *privata*, non est asserendum. Sed (5.) ex ordine libertatis, quia liberum est in *Confessionibus*, pro ratione instituti, certam capitum methodum constituere.

5. Ne vero talis *ordo* vel temerarius, vel nulla ratione fulitus videatur, non incongruum erit, ex *A. C. historia*, & ex ipsa *Confessionis συνεχείᾳ*, ordinis illius rationes indagare (1.) *Quia*

A 2

tum

tuna temporis *Lutheranus à Zwinglianis* controversia mota erat de
Confessionis libertate, utpote quia *Confessionem privatam* illi pe-
nitus eliminabant. Hinc ea de causa cum *Zwinglianis B. Lutheru-*
& alii *Orthodoxi anno 1529.* disputaverant, erroris eos con-
vicerant, & peculiarem articulum recessui *Marpurgensi* adscrip-
rant n. n. Sentimus confessionem, & petitionem consilij, à suo
Pastore, vel proximo, liberam quidem esse debere, sed tamen per-
necessariam esse conscientiis perturbatis, tentatis, seu peccatis one-
ratis, aut lapsis in errores, potissimum propter absolutionem, seu
consolationem Evangelii, quod est ipsissima absolutio. Simili-
ratione Nostri Confessores statim ante doctrinam de pœnitentia
suam orthodoxiam de Confessione notare voluerunt. (2.) *Quia*
B. Lutherus magis in hac causa respiciens ad *Zwingianos*, quam ad
Papistas, peculiarem inter XVII. articulum de *Confessione*, nullum
autem de *pœnitentia* consignaverat. [3.] *Quia* articulo IX. & X.
Confessores potius *Zwingianos* Adversarios, quam *Papistas* no-
taverant, ideo *Decimo* statim *Undecimum* de *Confessione* subje-
cerunt, cum & hic magis *illos*, quam *hos* respiciat, sicut ipsum
Papistæ in *respons.* sua iudicarunt: *Quod Artic. XI.* fatentur,
Absolutionem privatam in Ecclesia retinendam esse cum Con-
fessione, tanquam Catholicum & fidei nostræ conveniens ac-
ceptatur, quoniam firmatur verbo Christi Absolutio, cum di-
cit Joh. XX. Apostolis, quorum remiseritis peccata, remittuntur
eis. (4.) *Quia* in Art. XII. nunc ad *Papistas* redire, contra *Papi-*
sticam Pœnitentiam orthodoxiam profiteri, & *Papisticos* errores
allegare voluerunt, qua de causa XII. & XIII. de *usu Sacramentorum*
conjungunt, quia horum uterque potissimum *Papistis* est oppositus.
(6.) *quia* in art. 9. 10. 11. potius *papistarum* calumnias, quibus no-
stras Ecclesias sub communi *Zwingianorum & Anabaptistarum* or-
dine graviter onerabant, removere, suamque defensionem propo-
nere voluerunt; in Art. verò 12. & 13. *Papisticos* errores rejecerunt.
Et in hoc respectu convenientia tractationis appareat art. XI. ad
IX. & X. & convenientia tractationis art. XII. ad XIII. itidem
non sit obscura. Dist. igitur inter ordinem naturæ & doctrinæ:
ordine naturæ Confessio posterior pœnitentiâ, sed ordine doctri-

nas

næ h. l. præmittitur, quia Confessio vel ratione sui, vel ratione Zwinglianismi, & Papisticarum calumniarum consideratur: non priori modo, sed posteriori locum priorem obtinet.

6. Proponitur autem in *Articulo XII.* tum *Onomatologia*, tum *Pragmatologia*. *Onomatologia* uno *Pœnitentia* nomine comprehenditur. Quâ de causa notamus hic in principio calumniam Bellarmini l. i. de *Pœnit.* c. 7. §. 1. fingentis, quod Lutherani non libenter hac voce utantur, & pro ea in scripturis fere ubique substituant *Repäsentiam*. Verum si *Cardinalis* hunc *Confessionis* articulum consuluisset, saepius in uno eodemque articulo vocis *pœnitentia* nsum deprehendisset. Nec *Apologia* vocem *pœnitentia* repudiat, & omnia Lutheranorum scripta, omnia systemata, synopses & Loca communes, hanc *Pœnitentia* vocem retinent. In scripturis etiam vocem *pœnitentia* retainemus, sicut partim ex *Latinis Bibliis*, partim ex locorum scripturæ quotidianis allegationibus, & ex aliis apertissimis documentis, hoc est manifestum.

7. Quod vero ipsam *Pœnitentia* vocem attinet, secundum *Etymologiam* immediatam deducitur à verbo *Pœnitit*, de hujus autem *Etymo* non una scriptorum sententia. Hinc *pœnitentia*, juxta *Isidor.* l. 6. c. 19. appellata, quasi *punientia*, eo quod homo in se puniat, quod male admisit, juxta *Lombardum* dicitur à *pœna* l. 4. f. nt. dist. 14. lit. A. ut sit quasi *pœnæ tenentia*, quam *Etymologiam* Bell. l. d. amplectitur. *Erasmus* in c. 7. & in c. 7. *Post ad Corinth.* ut & *Laurent. Val-* *la* in annot. c. 7. *Matth. Post. ad Corinth.* à *pone* derivant, ut *pœnire* sit idem, quod *pone tenere*, h. c. posterius consilium tenere.

8. Quoad homonymiam vocabulvm *pœnitentia*, juxta *Concordiae formulam* p. 711. in S. L. non semper unam, eandemque significationem habet. Quibusdam enim S. Scripturæ locis protota hominis conversione ad Deum sumitur; v. g. cum Christus inquit *Luc. XIII.* *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Et alibi *Luc. XV.* *Gaudium erit super uno peccatore pœnitentiæ agente &c.* At in *Marco.* cap. 1. quando dicitur: *Pœnitentiæ agite, & credite Evangelio*, & alibi *Act. XX. Luc. XXIV*, ubi distincte ponuntur, *Pœnitentia* & *fides* in Christum; aut *pœnitentia* & *remissio peccatorum*: *pœnitentiam agere nihil aliud significat, quam*

peccata verè agnoscere, serio dolere, à peccatis in posterum abstinere. Priori modo sumitur ὁλικῶς, pro tota hominis peccatoris conversione, quatenus contritionem & fidem, cœu partes sibi debitas, complectitur: posteriori sensu accipitur μερικῶς, pro sola hominis peccatoris contritione, quæ cœu prior pœnitentiæ pars, à fide, posteriori parte distingvitur. In articulo præsenti semper significatio prior adhibetur.

9. Quoad Synonymiam dicitur (1.) *conversio*, cum pœnitentia sit salutaris hominis peccatoris à peccatis avercio, & ad Deum *conversio*, unde duos terminos hæc vox *conversionis* notare dicitur: alterum à quo, nim. *peccata*, à quibus per contritionem avertimur: alterum ad quem, qui Deus est, ad quem per fidem veram convertimur. (2.) *Resipiscientia*, quia, juxta scripturam, is verè sapiens est, qui veram agit pœnitentiam, ut ita pœnitentia sit quasi *resapientia*, *nova sapientia*, cum sapientiam primam, per lapsum amissam, rursus ad coelestem, vel spiritualcm sapientiam per pœnitentiam renovemus: è contra qui manet in peccatis impius, & impœnitens, verè dicitur insipiens *Psal. XIV. 1.* (3.) *Resurrectione prima Apoc. XX. 6.* *Beatus & sanctus, qui habet partem in resurrectione prima*, in his secunda mors non habet potestatem. Dicitur ita partim *ratione status corruptionis*, qui verè mors est *spiritualis Eph. II. 1. Col. II. 12.* à qua per pœnitentiam resurgimus. Partim *ratione status restorationis, vel regenerationis*, qui verè *spiritualis vivificatio & resuscitatio Col. II. 13. & c. III. 1.* *spiritualis* cum *Christo resurrectio c. II. 12.* *resurrectio Αγὲ τῆς μίσεως*: partim *ratione status glorificationis*, quia in eo futura secunda *resurrectio*, nim. corporum, in die pantocrinico. (4.) *Confessio I. Joh. I. 9.* *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata:* per quam confessionem nihil aliud, quam vera pœnitentia intelligitur. (5.) *Tristitia secundum Deum II. Cor. VII. 10.* cum hæc tristitia sit à Deo, quia Spiritus S. ipse talem in nobis Justitiam operatur: sit per Deum, h. e. per legem Dei, quæ peccati turpitudinem & magnitudinem nobis exponit, & accusatione, maledictione atque condemnatione sua

sua peccatores gravissimè confundit: sit secundum Deum, h. e. secundum Dei voluntatem, ut per hanc tristitiam veram pœnitentiam agamus, & à viis malis recedamus, cum timore atque tremore salutem nostram operemur Phil. II. 13. sit in Deo, nim. in Christo Jesu, quia veram pœnitentiam agentes non, nisi fide in Christum, veram requiem inveniunt: sit denique ad Deum, quia nos ad ipsum Deum ducit &c.

10. *Pragmatologia thesin & antithesen ex familiari Confessionis more proponit: illa doctrinam orthodoxam, hæc erroneam atque heterodoxam exponit: unde illa διδασκαλίαν; hæc ἐλεγύλικον articuli membrum proponit: illa Confessionem, hæc condemnationem complectitur: Illa Confessores, hæc Adversarios respicit, unde prior Confessorum fidem tradit, posterior fidem traditam ab hereticorum erroribus dirimit & distingvit.*

11. *Thesis* hujus articuli satis accuratè doctrinam de Pœnitentia nobis adducit, partim quoad naturam, partim quoad evagynav, seu fructum. Naturæ pœnitentiae tum conjunctim, tum distinctim à Confessoribus exhibetur. Conjunctim, & quoad Existentiæ, & quoad Essentiam. Existentiæ per Questionem An sit? nobis innoteſcit. Hæc Quæſtio, an sit, dupliči theſi nobis in Confessione declaratur, nim. (1.) *Quod lapsis post Baptismum contingere possit remissio peccatorum, quocunq; tempore, cum convertuntur.* (2.) *Quod Ecclesia talibus redeuntibus ad pœnitentiam absolutionem impertiri debet:* prior est absoluta, posterior comparate concepta, nim. ratione Ecclesie; prior est juris, posterior facti; prior divinam pœnitentibus oblatam gratiam, posterior Ecclesiasticam illius gratiæ, concessæ diuinitus, omovopivæ respicit.

12. Priorem quod concernit theſin, nim. *Quod lapsis post baptismum contingere possit remissio peccatorum, cum convertuntur,* illa sensum amplissimum habet, & multas quæſtiones complectitur. Tales sunt (1) *An detur Pœnitentia?* Hæc quæſtio partim manifestis scripturæ dictis, partim actualibus pœnitentiæ causis, partim saluberrimis pœnitentiæ effectis, partim externis pœnitentiæ fructibus confirmari posset, niſi res ipsa foret in confesso posita. Unde Confesſio

Confessio Poenitentiae Existentiam comprobat, quia inter Ecclesiae suæ doctrinas eam numerat.

13. [2.] *An homines post baptismum regeniti, rursus in peccata prolabi possint?* Affirmativam amplectitur Confessio, quia lapsorum post Baptismum mentionem facit. Ubi notandum (a) quod baptizatorum alii sint electi, alii vero reprobi, quorum illi dicuntur, qui firma fide baptismi gratiam finaliter apprehendunt, & salutem æternam accipiunt: hi vero, qui vel nunquam ob hypocrisim, & fideli parentiam, verè regenerantur per baptismum, vel in regenerationis beneficio tantum ad tempus persistunt, ante vitæ finem autem baptismi gratia prorsus excidunt. (b.) Quod peccata sunt duplicitis generis, alia penalia, alia mortalia: illa sunt infirmitatis: hæc vero voluntariæ pravitatis; illa sunt etiam per ignorantiam, hæc contra conscientiam; illa sunt leviora delicta, hæc vero graviora scelerata. Nos & de baptisatis reprobis affirmamus, quod peccatis & venialibus & mortalibus sint obnoxii: & de baptisatis electis pronunciamus, quod in graviora peccata contra conscientiam incidere possint, & actu saepius incident, quod itidem scripturæ dictis, sanctorum exemplis, firmis argumentis, apertis documentis, & aliis modis probari posset, si res illa presentis esset instituti.

14. [2.] *Quod lapsis post baptismum pateat poenitentiae janua:* (1.) quia Deus indifferenter convertendis & semel conversis, irregenitus & regenitus per baptismum, poenitentiae januam aperuit. Quicquid a. Deus aperuit, illud nemo claudere debet. (2.) Quia circumcisio olim in V. T. gratia paenitentiae saepius à Deo fuit oblata, sicut omnia prophetarum scripta testantur. (3.) Quia vera poenitentia salutis medium est, nullum autem salutis medium baptisatis est denegandum. (4.) Quia vera poenitentia proprium Ecclesiae dicitur esse privilegium & beneficium, quapropter Ecclesiae civibus baptisatis non est detrahendum.

15. His præmissis ipsam thesin Confessionis adsumimus: *Quod lapsis per baptismum remissio peccatorum contingere posse, quocunque tempore, cum convertuntur.* Ubi notandum, quod lapsi h. l. non in statu

in statu formalī, vel proprio considerentur, quatenus lapsi sunt, & in lapsu manent: quia tali respectu seipso veræ pœnitentiae beneficiis indignos faciunt, & veram pœnitentiam, quæ cum malo peccandi, & in peccatis perseverandi, proposito consistere nequit, super pertinaci lapsu rejiciunt: sed lapsi considerantur in statu materiali, vel ampliato, qui lapsi fuerunt, post lapsum verò vel resipuerunt, vel actu modò resipiscunt, quia Confessio non simpliciter lapsos post baptismum adducit, sed statim subjungit, cum convertuntur, adeoque lapsos non sub actu prævaricationis, sed sub actu conversionis intelligit, iisque veram peccatorum remissionem contingere posse statuit.

16. Quod autem lapsis post baptismum contingere possit pœnitentia & remissio peccatorum, illud probamus (1.) ex divinis præceptis, *Jer. III. 12. c. XXX. 21. Matth. III. 2. Marc. I. 15. &c.* passim enim talia præcepta Dei regenitis, seu baptisatis peccatoribus imponuntur. (2.) Ex divinis promissis *Esa. I. 16. seq. Jer. XXIV. 7. Matth. XIII. 18. Joh. VI. 37. c. XX. 23. &c.* (3.) Ex sanctorum lapsorum exemplis. Aaron gravissime lapsus in idolatriam *Exod. XXXII.* restitutus est gratiæ per veram pœnitentiam. David, adulter & homicida, peccati translationem à *Nathane* audivit *I. Sam. XII. 13.* Petrus post trinam abnegationem Christi remissionem peccatorum impetravit: omnes reliqui discipuli fuga defecerunt à Domino, sed post resurrectionem cum eodem in gratiam redierunt. Talia, & alia multa exempla Confessionis thesin confirmant. (4.) Ex firmis argumentis: Si lapsis post circumcisioñem in V. T. remissio peccatorum contingere potuit, sequitur, quod multo magis post baptismum lapsis remissionis gratia pateat, cum gratia N. T. sit major, quam in V. T. fuit. At verum est prius, ut patet ex toto V. T. &c. Porro, si hominibus extra Ecclesiam, quando convertuntur, gratia remissionis peccatorum donatur, sequitur, quod multo magis hominibus, in Ecclesia viventibus, illa gratia contingere possit, quia Pœnitentia bonum est Ecclesiæ, reperitur in Ecclesia, & quia Deus suam gratiam magis intra, quam extra Ecclesiam manifestare solet. At verum est prius. E. Ulterius: Q. Christus

B

Eccle-

Ecclesiæ donavit; illud etiam Ecclesiæ filiis contingere potest, cum ex his, ceu membris, Ecclesia constituantur: At Christus Ecclesiæ clavem non tantum ligantem, sed etiam solventem donavit Matth. **XIX.** 2. Ergo clavis solventis beneficium omnino Ecclesiæ membris contingere potest.

17. *Posterior Thesaurus de Ecclesiæ, vel ministrorum Ecclesiæ officio* statim subjungitur: *Quod Ecclesia talibus redeuntibus ad pœnitentiam absolutionem impetriri debeat.* Ubi notandum est, quod non autoritative, principaliter, & ex propria potestate, talem absolutionem distribuat: sed dispensative, minus principaliter, & ex concessa potestate, quia, ceu sponsa Christi, clavum administrationem à sposo suo accepit.. Unde *Confessio* emphaticè loquitur, quod non sit ista resipiscientium absolutionis arbitrii, sed debiti, quod Ecclesia talibus, ad pœnitentiam redeuntibus, absolutionem impetriri **D E B E A T.**

18. Probamus hoc [1] ex Ecclesiæ statu, quia bonorum spiritualium, & consequenter absolutionis, Ecclesia non est *magistra*; sed *ministra*, quæ, juxta voluntatem constituentis & ordinantis Domini, res omnes expedire debet. [2:] Ex absolutionis actu, qui fit in nomine Patris, Filii & Spiritus S. adeoque jussu & autoritate SS. Trinitatis, quam Ecclesia modis omnibus revereri tenetur. [3.] Ex Christi Exemplo: quia Christus peccatores graviores, & ipsos publicanos, ad pœnitentiam redeuntes, suscepisse, passim in historia Evangelistarum legitur. Christi vero actio est Ecclesiæ iuformatio & imitatio. [4.] Ex diserto Christi præcepto. Nam Matth. **XIX.** 15. certo præcepto hoc officium ligandi, solvendive peccatores Ecclesiæ commendavit: Si peccaverit, inquit, in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Amen dico vobis: Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: Quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Potestas:

stas ligandi & solvendi, scribit *Harmonia c. XCII. p. 1008.* hoc in loco traditur à Christo Ecclesiae, quæ hanc potestatem ordinariæ deferre potest personis, legitime ad id vocatis, extraordinarie autem, & in casu necessitatis, (vel privatim) unumquodlibet verum Ecclesiæ membrum idem jus habet, eoque ad gloriam Dei, & proximi salutem uti potest. Et *B. Hunnius super b. l. Sententiam* istam Ecclesiæ denunciatam homini impoenitenti, docet Christus, non fore coram Deo irritam, sed maximè ratam & efficacem, idque gravi & religiosa attestatione confirmat, subjiciens: Amen dico vobis &c. Alligare est peccata retinere, & excommunicationis sententia hominem ira Dei, ac temporalibus, & nisi poenitentia fiat, æternis quoque poenis addicere. Solvere porro est, à peccatis absolvere. Est ergo sensus asservationis Christi: Si nomine Ecclesiæ denuncietur impoenitenti ira Dei, & æterna damnatio, fore id ratum in cælis coram ipso Deo. Rursum: si resipiscenti & credenti annuncietur Evangelica à peccatis absolutio, fore & hanc indubie ratam, & cum solido effectu conjunctam.

19. Hactenus de *Pœnitentia existentia*, nunc ad *Essentiam* ejus progrediemur, quæ dupli ratione nobis in *Confessione* declaratur, partim αὐτεβῶς, per causas, partim παρχυλῶς, per Accidentia. *Causas* quod attinet, sunt eæ vel externæ, vel internæ. Inter externas alia vocatur *finis*, quæ non incommode primo loco producirur, quia causam efficientem movet ad agendum. *Finis* in *Confessione* nostra dupli nomine nobis describitur, res tamen in se manet eadem. Vocatur enim (1.) *Remissio peccatorum*, quando dicitur, quod lapsis post *Baptismum* contingere possit remissio peccatorum. (2.) *Absolutio*, quando subjungitur, quod *Ecclesia talibus, redeuntibus ad poenitentiam, absolutionem impertiri debeat*.

20. Nam, quod *absolutio & remissio*, prout in se spectantur, sint synonyma, probatur ex identitate (1.) objeci, quia remissio versatur circa peccata, absolutio etiam circa peccata materialiter occupata. (2.) subjecti, quia remissio peccatorum contingit poenitentibus, absolutio quoque non aliis, nisi resipiscientibus, tribuitur. (3.) principii: quia principium est idem in remissione & absolutione: Deus Magisterialiter peccata remittit, & à peccatis absolvit;

Ecclesia ministerialiter remissionem peccatorum & absolutionem distribuit. (4.) modi, quia non aliis in remissione peccatorum, quam absolutione, modus observatur. Unde peccata remittens absolvere, & a peccatis absolvens eadem remittere dicitur. Et licet pro diversa consideratione differentiam quandam admittere possint, h. l. tamen pro synonymis habentur.

21. Quod etiam Remissio peccatorum fit poenitentiae finis, probamus (1.) Ex solenni Jehovae prædicatione, quæ habetur Exod. XXXIV. 6. 7. Et transivit Dominus coram facie ejus (Mosis), & prædicavit Dominus: Dominus est Deus misericors, & clemens, longanimis & multæ bonitatis & reritatis, servans bonitatem in millia, condonans iniquitatem, prævaricationem & peccatum &c. (2.) ex perpetua scripturæ confessione Ps. XXXII. 5. Esa. I. 16. Fer. XXXVI. 19. Marc. I. 4. Matt. III. 2. 6. Luc. XXIV. 47. Act. III. 9. (3.) ex ratione: quia propterea poenitentiam agimus, ut peccatorum remissionem consequamur.

22. Nonnulli finem diversimode considerant, & quidem pro respectuum diversitate (1.) ratione Dei, qua ratione finis aliis *ultimus*, nim. *Dei gloria*, ut patet ex Ps. CXV. 1. *Non nobis, non nobis Domine, sed nomini tuo da gloriam*: quod clarius apparet, vel ex admissa poenitentia bonorum Conf. Pf. LI. 5. *Tibi soli preceavi, & malum coram te feci*, dicit David, ut *justificeris in sermonibus tuis, & vincas, eum iudicaris*: vel ex omissa poenitentia malorum, sicut de impenitentibus dicitur Apoc. XVI. 9. *Blasphemaverunt nomen Dei, habentis potestatem super has plagas, & non erunt poenitentiam, ut darent illi GLORIAM*. Alius intermedius, qui *geminus*, nim. *Agnitio justitiae*, vel etiam *gloria justitiae*, quam cognoscimus ex lege: siquidem agnitis ex lege peccatis, Deum ut *justum judicem*, ut severum *vindicem timere cogimur*, cum *Davide dicentes: Justus es Domine, vel justum iudicium tuum* Ps. CXIX. 37. Et agnitio misericordiae, vel gloria misericordiae, quam ex *Evangelio* discimus, & firma fide suscipimus in remissione peccatorum: cum in absolutione respiciamus Deum ut *Patrem benevolum & misericordissimum*, qui gratis nobis omnia peccata remittit. (2.) Ratione Ecclesiae, nim. *congregatio fidelium per unam poenitentiam ad unum corpus* Eph. IV. 4. ad unum ovile Joh. X. 16.

X. 16. ut omnis generis homines ibidem spiritualiter nascantur Ps.
LXXXVII. 5. (3.) *Ratione nostri duplex iterum respectus* attenditur: vel quoad terminum à quo, nim. ut per veram pœnitentiam molem peccatorum gravissimam à nobis removeamus, & pœnas irati Numinis atrocissimas effugiamus, exemplo Israelitarum, Ninivitarum, & aliorum: vel quoad terminum ad quem, ut adoptionem filiorum Dei, vitam spirituali, & æternā, consequamur: hanc ob rationem pœnitentia ēis ζωὴν appellatur Act. XI. 18. (4.) *Respectu proximi*, ut proximus etiam exemplo pœnitentiae nostrae simul ad pœnitentiam agendam invitetur, ad unam veram atque mysticam Ecclesiam nobiscum congregate, obedientiæ novæ studio spiritualiter in cursu pietatis ædificetur, ad cultum sincerum Dei nobiscum excitetur, & fructus etiam varios ex novæ obedientiæ studio colligere queat.

Confer. H. Paral. XXX. 8. seqq.

23. Alia vocatur *Efficiens*, quæ vel *Principalis*, nim. ipse Deus, unde de hominibus in A. C. non *Activè* dicitur, quod seipso convertant, sed *passive* pœnitentia tantum ipsis tribuitur, quod convertantur (1.) quia Deus docet peccatores in via, ut scil. ad Deum redant, & peccatorum semitam relinquant Ps. XXV. 8. (2.) quia dat cor novum & spiritum novum Ezech. XXXVI. 26. (3.) quia Deus dat gentibus pœnitentiam ad vitam Act. XI. 18. ad cognoscendam veritatem H. Tim. II. 25. (4.) quia Propheta Jeremias sub persona Ephraim de seipso testatur cap. XXXI. 18. *Converte me, & convertar, quia tu Dominus Deus meus.*

24. Non autem tantum generatim vera pœnitentia Deo, cetera causæ principali, & conjunctim omnibus tribus personis attribuitur, sed etiam singulatim personis singulis in S. L. adscribitur. Sic tribuitur Patri (1.) quia nemo potest venire ad Christum, nisi Pater traxerit eum Job. VI. 44. (2.) quia cum essemus mortui in peccatis, vivificavit nos Deus una cum Christo Eph. II. 5. (3.) quia passim in S. L. bonitati, clementie & misericordie divinae remissio peccatorum adscribitur. Bonitas autem & misericordia Patri communiter tribuntur. Psal. LI. 1. 2. Confer. alii Psalmi Pœnitentiales. Item I. Job. I. 8. Dan. IX. 18. &c.

25. Tribuitur Filio (1.) quia Filius Protoplatus nostris, cetero

¶^o Patris, remissionem peccatorum donavit. *Gen. III. 15.* (2.) quia Filius Dei judex est universæ terræ *Gen. XIX. 25.* ligans & solvens peccata. (3.) *Quia ipse* Gol noster, qui jure consanguinitatis nos à peccatis, omnibusque peccatorum pœnis redemit *Job. XIX. 25.* (4.) *quia ipse* delens peccata *Es. XLIII. 25.* Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

26. Est autem *Filius Dei* non tantum secundum *Divinam*, sed etiam secundum *humanam Naturam* Causa principalis remissionis peccatorum, & Veræ pœnitentiæ, & quidem non tantum post exaltationem, sicut patet (1.) *Ex testimonio Christi Luc. XXIV. 46.* Sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. (2.) *Ex testimonio Apostolorum unanimi Act. V. 31.* Hunc Principem & Salvatorem Deus exaltavit dextra sua, ad damnum pœnitentiam Israeli, & remissionem peccatorum. (3.) *Ex testimonio Petri Act. X. 43.* Huic (*Jesu*) omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus, omnes, qui credunt in eum. (4.) *Ex testimonio Pauli I. Tim. I. 15.* Fidelis sermo, & omni acceptance dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum, peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.

27. Sed etiam *in statu Exinanitionis*, ut patet (1.) *ex dictis Matth. XIIIX. II. Venit Filius hominis salvare, quod perierat. Luc. IX. 56.* Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. (2.) *Ex præceptis Matth. IV. 7. Marc. I. 15. Matth. XI. 28.* (3.) *Ex factis*, quia prædicavit verbum gratiæ, & ut homines pœnitentiam agerent, eos per baptismum Apostolorum ministerio baptisari curavit, ut remissionem peccatorum consequerentur. *Joh. IV. 2.* & ipse suo facto baptismum sanctificavit *Matth. III. 16.* Cœnam Domini quoque in remissionem peccatorum instituit *Matth. XXVI. 27.* & sanguinem in remissionem peccatorum effudit, ut sanguis ejus nos emundaret ab omni peccato *I. Joh. I. 7.* (4.) *Ex exemplis Marc. II. 5. Luc. VII. 47.* (5.) *Ex testimonio Angeli Matth. I. 21. Luc. I. 10. Zachariæ vers. 77. &c.*

28. Tribuitur denique *Spiritu S. Sancto* (1.) *ex testimonio Dei Gen. VI. 3.* (2.) *Ex testimonio Christi Joh. XVI. 3.* (3.) *Ex Spiritu S.*

pro-

proprio, quia proprium ejus sanctificare: nulla vero sine pœnitentia nobis sanctificatio contingere potest. (4.) *Ex ipso ministerio*, per quod Deus pœnitentiam annunciat, & remissionem peccatorum donat. Hoc autem est ministerium Spiritus II. Cor. III. 8. (5.) *Ex Spiritus officio*, quia *Spiritus est veritas*, qui nos dicit in omnem veritatem Joh. XVI. 9. adeoque pieratis & pœnitentiae veritatem etiam nobis donat. (6.) *Ex Spiritus S. beneficio* Psal. CXLIII. 10. quia *Spiritus bonus nos dicit in terra recta*.

29.. *Vel Ministerialis, Ecclesia*, quia dicitur, quod *Ecclesia* pœnitentibus absolutionem impertiri debeat. Eadem *Ecclesia* per *Ministros* suam pœnitentiam annunciat spiritualibus suis filiis, & sic ex autoritate Christi, redeuntibus ad pœnitentiam, absolutionem dispensat (1.) *quia Ecclesia est Sponsa Christi*, quæ sponsi clavibus, tam *ligante*, quam *solvente*, per communicationem utitur. (2.) *Quia* Ecclesiæ datae sunt claves à Christo Matth. XIIIX. 18. (3.) *Quia* Pastores, qui pœnitentiam prædicant, peccatores ad pœnitentiam, verbo legis & Evangelii suscitant, Ecclesiæ sunt Ministri.

30.. *Vel instrumentalis*, quæ *Dei verbum* est, cum absque Dei verbo nulla nobis contingere possit pœnitentia. Unde (1.) quando *Confessio* dicit, quod pœnitentes convertantur, conversionis salutis medium, nim. Deiverbum, non excludit, sed includit. (2.) quando *remissionis peccatorum* mentionem facit, simul verbum Dei, remissionis peccatorum instrumentum, subindicat. (3.) quando fatetur, *absolutionem redeuntibus ad pœnitentiam esse distribuendam*, verbum absolutionis adhibendum esse docet.

31.. Quod autem *Verbum Dei* sit *instrumentalis causa pœnitentiae*, probatur (1.) *ex verbi titulis*, quia vocatur *verbum gratiæ* Luc. IV. 22. dum nos ad gratiam Dei reducit: *verbum salutis* Act. XIII. 26; quia salutis viam nobis ostendit: *verbum vitæ* Job. VI. 69; quia vitam amissam nobis restituit: *verbum regni* Matth. XIII. 19; quia ex regno iræ nos per veram pœnitentiam in regnum gratiæ deducit: *verbum solatii* Heb. XIII. 21; quia nobis in peccati cruciatibus vivificum solatium suggerit &c. (2.) *ex verbi effectis*: prorsus enim diuinæ sunt hujus verbi effecta, qualia sunt ipsa peccantium conversio, *Act.*

Act. XX. 20. 21. c. XXVI. 18. 20. fidei accensio Rom. X. 14. II. Cor. IV. 6. Spiritualis regeneratio, illuminatio &c. quæ passim in S. L. verbo tribuuntur. (3.) *Ex exemplis*, nam verbo Dei, ceu instrumen-
to pœnitentiaæ, usi sunt olim prophetæ ad convertendos homines:
eodem *Johannes Baptista, Christus, Apostoli, & omnes alii Doctores*
usi fuerunt, ut præsentissimum & probatissimum hoc sit pœniten-
tiæ medium.

32. Intelligimus autem h. l. per *Verbum* (1.) *Verbum legis*,
quia ex lege vera peccati agnitus, vera cordis contritio, vera divinæ
maledictionis, legalis accusationis, æternæ condemnationis ma-
gnitudo cognoscitur. (2.) *Verbum Evangelii*, per quod fides ac-
ceditur, homo contritus erigitur, & misericordiæ divinæ janua
per & propter Christi meritum aperitur.

33. Huc etiam referendæ sunt causæ impulsivæ pœnitentiaæ,
quarum itidem satis multas scriptura nobis ostendit D Chytr. in
Catech. p. 68. seqq. recenset (1.) *Mandatum Dei* præterissimum *Matth.*
III. 4. Agite pœnitentiam *Joel.* 2. *convertimini ad me* Ps. XXX. 26. *Dis-
plicebitis nobis.* (2.) æterna salus, agentibus pœnitentiam, & *Evange-
lio* credentibus promissa. (3.) *juramentum Dei*: vivo ego, dicit Dominus,
nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. (4.) peccata
multiplicia in mente, voluntate & corde etiam renatorum & sancto-
rum hærentia, quibus assidua pœnitentia & mortificatione opus est, ut
omnes sancti quotidie orant: *Remitte nobis peccata nostra* Ps. XXXII.
(5.) *Calamitates* privatæ & publicæ, mors horribilis, quæ totum genus
humanum devorat: & omnibus momentis impendent, morbi, bella, in-
cendia, fames, excidia urbium & gentium &c. Quæ sunt assiduae con-
ciones de ingenti ira Dei adversus peccatum, & pœnitentia de pec-
catis serio agenda. (6.) *Mors Filii Dei*, quæ omnium maxime illustre te-
stimoniūm est horrendæ iræ Dei adversus peccatum, quæ nulla ratione
alii placari potuit. (7.) *Adventus Filii Dei* ad judicium, singulis horis
expectandus. (8.) *Æterna damnatio*, omnibus, non in hac vita ad Deum
conversis, proposita *Luc.* XIII. *Nisi pœnitentiam egeritis*, omnes
similiter peribitis *Rom.* II. *impœnitenti corde cumulas tibi
iram in die iræ manifestationis justi
Dei &c.*

